

DIGITALISERING I IDEELLA FÖRENINGAR

Före, under och efter covid-19-pandemin

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2023

Webb: www.mucf.se

En analys av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Samhället digitaliseras i snabb takt. Nio av tio svenskar använder internet dagligen och de olika tjänster som erbjuds där (Internetstiftelsen, 2022). Covid-19-pandemin har inneburit en acceleration av människors lärande och medfört att många lärt sig nya digitala tjänster på kort tid. Civilsamhället är en del av denna utveckling. I denna korta analys ger Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) en bild av hur långt digitaliseringen har kommit bland ideella föreningar.

MUCF har regeringens uppdrag att följa upp det civila samhällets villkor och verka för att dessa förbättras. Det görs bland annat genom en enkät som riktar sig till ideella föreningar. I enkäterna avseende 2021 och 2022 ingick frågor om digitalisering. Inställningen till digitalisering bland de ideella föreningarna har blivit mer positiv. Närmare var tredje förening vill bedriva hälften eller mer av sin verksamhet digitalt framöver. I storstadskommunerna är andelen allra högst, där är det nästan 40 procent som vill bedriva hälften eller mer av sin verksamhet digitalt i framtiden.

Högre grad av digitalisering önskas efter pandemin

I enkäten avseende 2021 fick föreningarna bland annat ange hur stor del av verksamheten som bedrevs digitalt före pandemin. 8 procent av föreningarna svarade att de innan pandemin var digitala till hälften eller mer, 52 procent svarade att de bedrev verksamhet digitalt i mindre utsträckning¹ och 40 procent av föreningarna angav att de inte hade någon digital verksamhet alls före pandemin. Se figur 1.

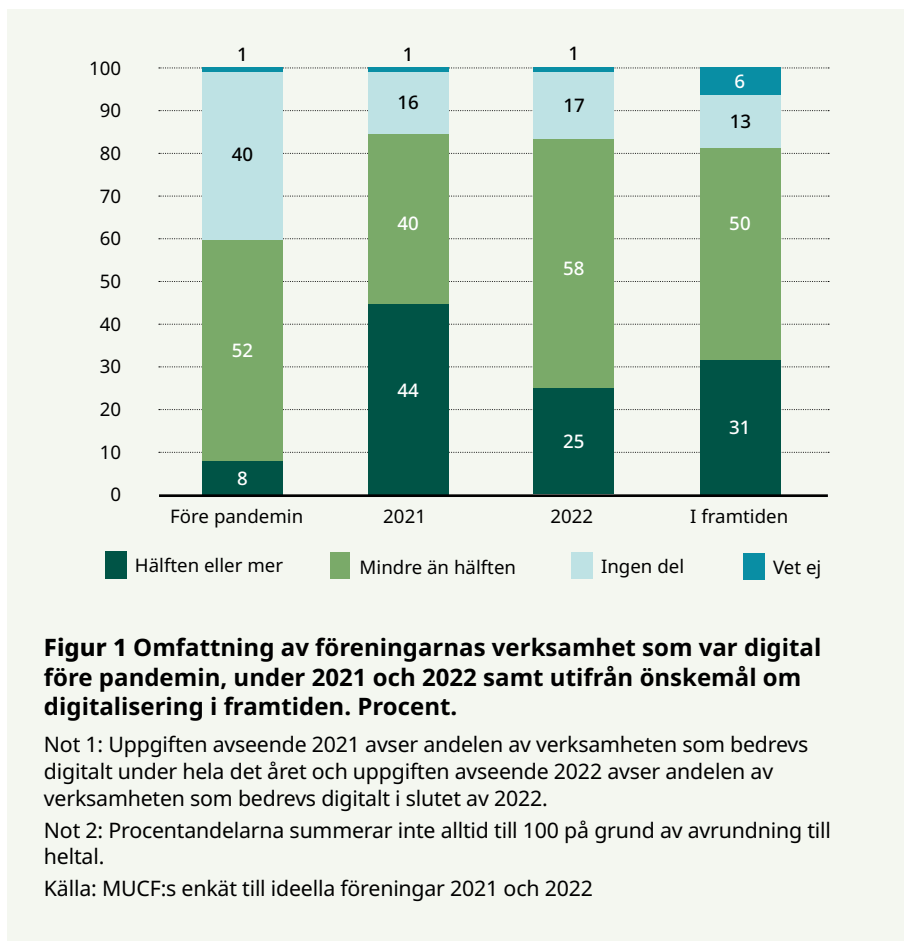
Under 2021 var det 44 procent av föreningarna som bedrev hälften eller mer av sin verksamhet digitalt, vilket innebär att andelen var nästan sex gånger större än innan pandemin. Utöver det var det 40 procent av föreningarna som var digitala i lägre utsträckning och 16 procent som inte hade någon digital verksamhet alls.

Även under 2022 var andelen föreningar som bedrev hälften eller mer av verksamheten digitalt högre än innan pandemin, men andelen var lägre än under 2021. I slutet av 2022 bedrev 25 procent av föreningarna hälften eller mer av verksamheten digitalt, 58 procent av föreningarna var digitala i lägre utsträckning och 17 procent bedrev inte någon del av verksamheten digitalt. Att andelen föreningar som bedrev merparten av verksamheten digitalt var lägre under 2022 jämfört med 2021 kan sannolikt bero på att i början av 2022 i samband med att covid-19 inte länge klassades som en samhällsfarlig sjukdom. Många av de aktiviteter som under 2021 bara kunde utföras digitalt kunde under 2022 åter ske fysiskt.

31 procent av föreningarna anger i den senaste undersökningen att de önskar att hälften eller mer av verksamheten bedrivs digitalt i framtiden. Det

¹ Detta motsvaras i enkäten av svarsalternativen ”mycket liten del” och ”ganska liten del”. Dessa alternativ fångar upp de föreningar som bedriver delar av sin verksamhet digitalt men där mindre än hälften av verksamheten bedrivs på detta sätt.

var 50 procent som svarade att de önskar att mindre än hälften av verksamheten bedrivs digitalt och 13 procent vill inte ha någon digital verksamhet alls i framtiden. Drygt 80 procent av föreningarna anger därmed att de vill bedriva åtminstone delar av verksamheten digitalt i framtiden, vilket innebär att digitaliseringen väntas bli högre i framtiden jämfört med innan pandemin.

Störst vilja till digitalisering i storstadskommuner

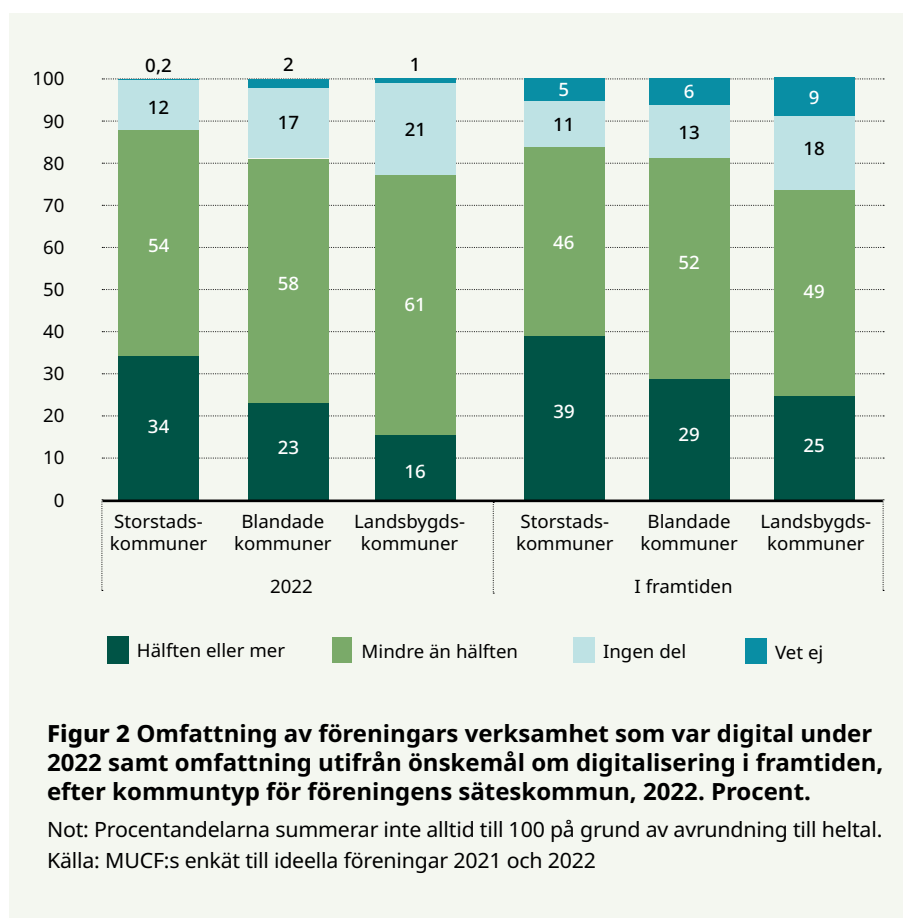
Det var under 2022 en högre andel föreningar med säte i storstadskommuner som bedrev hälften eller mer av verksamheten digitalt (34 procent) jämfört med vad som var fallet bland föreningar med säte i blandade kommuner (23 procent) eller i landsbygdskommuner (16 procent). Det var också en lägre andel föreningar i storstadskommuner (12 procent) som inte bedrev någon del av verksamheten digitalt, jämfört med i landsbygdskommuner (21 procent).

Se figur 2.

Samma mönster återfinns vad gäller önskemål om framtida omfattning på digitaliseringen. I föreningar med säte i storstadskommuner var det en betydligt högre andel (39 procent) som i framtiden vill bedriva merparten av verksamheten digitalt än vad som är fallet i föreningar med säte i landsbygdskommuner

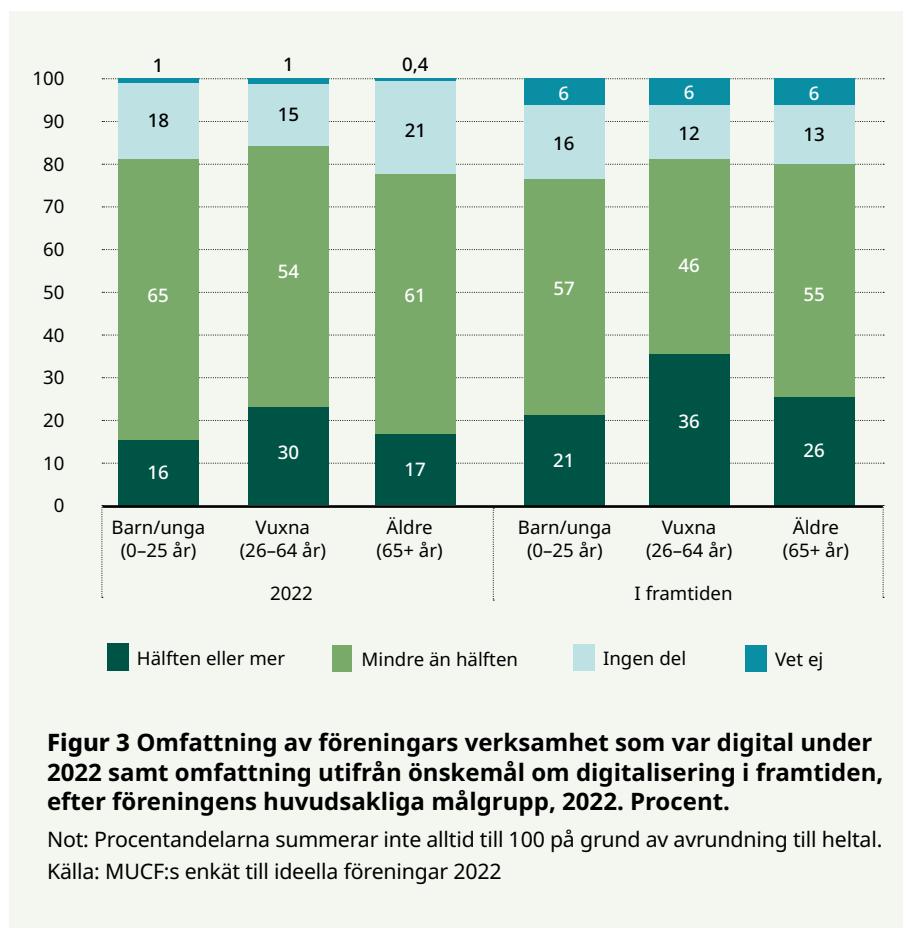
(25 procent). I storstadskommuner är det en lägre andel som inte vill bedriva någon del alls av verksamheten digitalt i framtiden (11 procent) jämfört med vad som är fallet i landsbygdskommuner (18 procent).

Föreningar med säte i landsbygdskommuner består i större utsträckning av mindre föreningar sett till antal medlemmar än vad som är fallet för föreningar med säte i storstadskommuner. Det kan åtminstone till viss del förklara varför föreningar i landsbygdskommuner i lägre utsträckning är digitala. I hela riket bedrev 34 procent av föreningarna med mer än 500 medlemmar hälften eller mer av verksamheten digitalt under 2022. Motsvarande andel bland föreningar med 1–100 medlemmar var 20 procent och bland föreningar med 101–500 medlemmar var andelen 22 procent.

Det finns även skillnader i omfattningen av digitaliseringen utifrån den huvudsakliga målgruppen för föreningens verksamhet. Föreningar som i huvudsak har vuxna i åldern 26–64 år som målgrupp bedriver i större utsträckning stora delar av verksamheten digitalt än vad som är fallet för föreningar med målgrupper i andra åldrar. Under 2022 bedrev 30 procent av de föreningar som i huvudsak riktar sig mot vuxna hälften eller mer av verksamheten digitalt. För föreningar som riktar sig mot barn och unga (0–25 år) respektive äldre (65 år eller äldre) uppgick andelen till 16 respektive 17 procent. Se figur 3.

Föreningar med vuxna som huvudsaklig målgrupp i högre grad än andra föreningar bedriva större delen av verksamheten digitalt även i framtiden. 36 procent av föreningarna med vuxna som målgrupp önskar bedriva åtminstone hälften av verksamheten digitalt i framtiden jämfört med 26 procent bland föreningar med äldre som målgrupp och 21 procent bland föreningar som riktar in sig mot barn och unga.

Tre av tio föreningar har utformat ny verksamhet som en följd av digitaliseringen

Föreningarna fick i undersökningen frågan om digitaliseringen lett till att de utformat ny verksamhet. Under 2022 uppgav 29 procent av föreningarna att de instämmer i att digitaliseringen lett till att de utformat ny verksamhet. Andelen var högre bland föreningar som i huvudsak har vuxna som målgrupp (33 procent) jämfört med föreningar som i huvudsak riktar sig mot barn och unga (20 procent) eller äldre (24 procent).

Avslutande diskussion

Inställningen till digitalisering har blivit mer positiv efter de senaste årens erfarenheter av pandemi och intensifierad digitalisering. Det är både betydligt fler föreningar som vill ha en stor digital verksamhet och färre föreningar som endast vill ha icke-digital verksamhet.

Civilsamhällets föreningar arbetar med flera strategier för att underlätta medlemmars, målgruppers, anställdas och förtroendevaldas digitala deltagande. Exempel på strategier är att sänka trösklar för deltagande, stärka den digitala förmågan och att komplettera digital verksamhet med fysisk (MUCF, 2022). Detta kan fungera för många föreningar. Faktorer som tillgång till bredband och uppkoppling respektive människors tillgång till digital teknik är däremot svårt för föreningarna att påverka. I detta finns en risk för ett digitalt utanförskap för vissa föreningar och deras medlemmar.

Det finns en del föreningar som inte vill eller ser behov av att digitalisera sin verksamhet mer än till en liten del. Detta är vanligast bland föreningar som har barn och unga eller äldre som målgrupp och bland föreningar i landsortskommuner. Det finns därför mest arbete att göra i dessa föreningar om ytterligare digitalisering eftersträvas och ska ges stöd. Samhället som helhet digitaliseras vilket innebär att de flesta föreningarna kommer att bli tvingade att digitalisera åtminstone i viss utsträckning. Det finns en risk för att vissa föreningar eller en del av dess medlemmar blir exkluderade på olika sätt. En sådan exkludering respektive inkludering skär genom befolkningen utifrån en annan logik än tidigare, styrd av digitaliseringens utveckling (MUCF, 2022).

Regeringen har beslutat om en digitaliseringsstrategi med det övergripande målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (Regeringskansliet, 2017). Politiken kommer alltså att verka för en fortsatt digitalisering. Det understryker risken för att delar av civilsamhället hamnar i ett digitalt utanförskap. Regeringens tydliga mål med digitaliseringsstrategin talar för att initiera breda insatser i civilsamhället i syfte att stödja en digitalisering dels utifrån civilsamhällets villkor, dels utifrån de krav på digitalisering som samhällsutvecklingen i stort medför.

Beskrivning av metod

Resultaten i denna rapport bygger på MUCF:s återkommande undersökning om ideella förenings villkor. Resultaten baserar sig på den undersökning som genomfördes under våren 2022 samt den undersökning som genomfördes under våren 2023.

Uppgifter om digitalisering innan pandemin samt under 2021

Uppgifterna om hur stor del av föreningars verksamhet som bedrevs digitalt innan pandemin samt under 2021 samlades in genom en enkät som skickades ut under våren 2022. Enkäten skickades ut till 3 000 ideella föreningar varav 1 298 svarade. I enkäten ställdes frågor om hur stor del av verksamheten som bedrevs digitalt innan pandemin samt hur stor del av verksamheten som bedrevs digitalt under det senaste året (det vill säga 2021). Dessa frågor var:

Fråga 31A Hur mycket av verksamheten bedrevs digitalt före pandemin?

Fråga 31B Hur mycket av verksamheten har ni bedrivit digitalt under senaste året?

Svarsalternativen på frågorna 31A och 31B var:

- Ingen del
- Mycket liten del
- Ganska liten del
- Ungefär hälften
- Ganska stor del
- Mycket stor del
- Alla delar
- Vet ej

Uppgifter om digitalisering under 2022 samt önskad omfattning av framtida digitalisering

Uppgifterna om hur stor del av föreningars verksamhet som bedrevs digitalt i slutet av 2022 samlades in genom en enkät som skickades ut under våren 2023. Enkäten skickades ut till 3 000 ideella föreningar varav 1 519 svarade. I enkäten ställdes frågor om hur stor del av verksamheten som bedrevs digitalt i dagsläget samt hur stor del av verksamheten som föreningen vill bedriva digitalt i framtiden. Dessa frågor var:

Fråga 33A Hur stor del av er verksamhet bedriver ni digitalt idag?

Fråga 33B Hur stor del av er verksamhet vill ni bedriva digitalt i framtiden?

Svarsalternativen på frågorna 33A och 33B var:

- Ingen del
- Mycket liten del
- Ganska liten del
- Ungefär hälften
- Ganska stor del
- Mycket stor del
- Alla delar
- Vet ej

**Fråga 35A Hur ser ni på följande påstående kopplat till digitalisering?
Digitaliseringen har lett till att vi utformat ny verksamhet**

Svarsalternativen på frågan var:

- Stämmer mycket dåligt
- Stämmer ganska dåligt
- Stämmer ganska bra
- Stämmer mycket bra
- Vet ej

I rapporten redovisas resultaten på frågorna ovan uppdelat utifrån kommuntyp och utifrån åldern på den huvudsakliga målgruppen för föreningens verksamhet.

Indelning efter kommuntyp

Som **storstadskommuner** räknas kommuner där mindre än 20 procent av människorna bor i rurala områden och där kommunen, tillsammans med angränsade kommuner, har en samlad folkmängd på minst 500 000 invånare. Kommuntypen omfattar 29 av 290 kommuner.

Som **landsbygdskommuner** räknas kommuner där minst 50 procent av befolkningen bor i rurala områden. 130 kommuner av 290 räknas som landsbygdskommuner.

De kommuner som inte kan kategoriseras som storstadskommun eller landsbygdskommun ingår i gruppen **blandade kommuner**. De har en folkmängd under 500 000 och mindre än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden. I denna kategori finns 131 av 290 kommuner.

Indelning efter ålder på huvudsaklig målgrupp

Föreningarna fick svara på vilken åldersgrupp som föreningens medlemmar till största delen består av. Utifrån svaren på den frågan har vi delat in föreningarna i tre olika kategorier. Föreningar vars medlemmar till största delen består av:

- Barn och unga (0 – 25 år)
- Vuxna (26 – 64 år)
- Äldre (65 år eller äldre)

De flesta föreningar har till största delen vuxna som medlemmar (51 procent). Därefter följer föreningar med barn och unga (20 procent) samt äldre (19 procent) som huvudsaklig målgrupp. Det är 10 procent av föreningarna som inte har angett någon huvudsaklig målgrupp sett till ålder.

En mer utförlig beskrivning av enkäten som gick ut till ideella föreningar under våren 2023 och information om undersökningens genomförande återfinns i rapporten Ett år med nya utmaningar (MUCF 2023). Rapporten finns tillgänglig på www.mucof.se/publikationer/ett-ar-med-nya-utmaningar.

Referenser

MUCF, 2022. *Digitalisering för alla?* Växjö. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF, 2023. *Ett år med nya utmaningar. Uppföljning av ideella föreningars villkor 2022.* Växjö. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

Regeringskansliet, 2017. *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi.* <https://regeringen.se/informationsmaterial/2017/05/for-ett-hallbart-digitaliserat-sverige-en-digitaliseringsstrategi/>

Internetstiftelsen, 2022 (11 oktober 2022). *Svenskarna och internet.* <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2022/>

HÄR VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.

